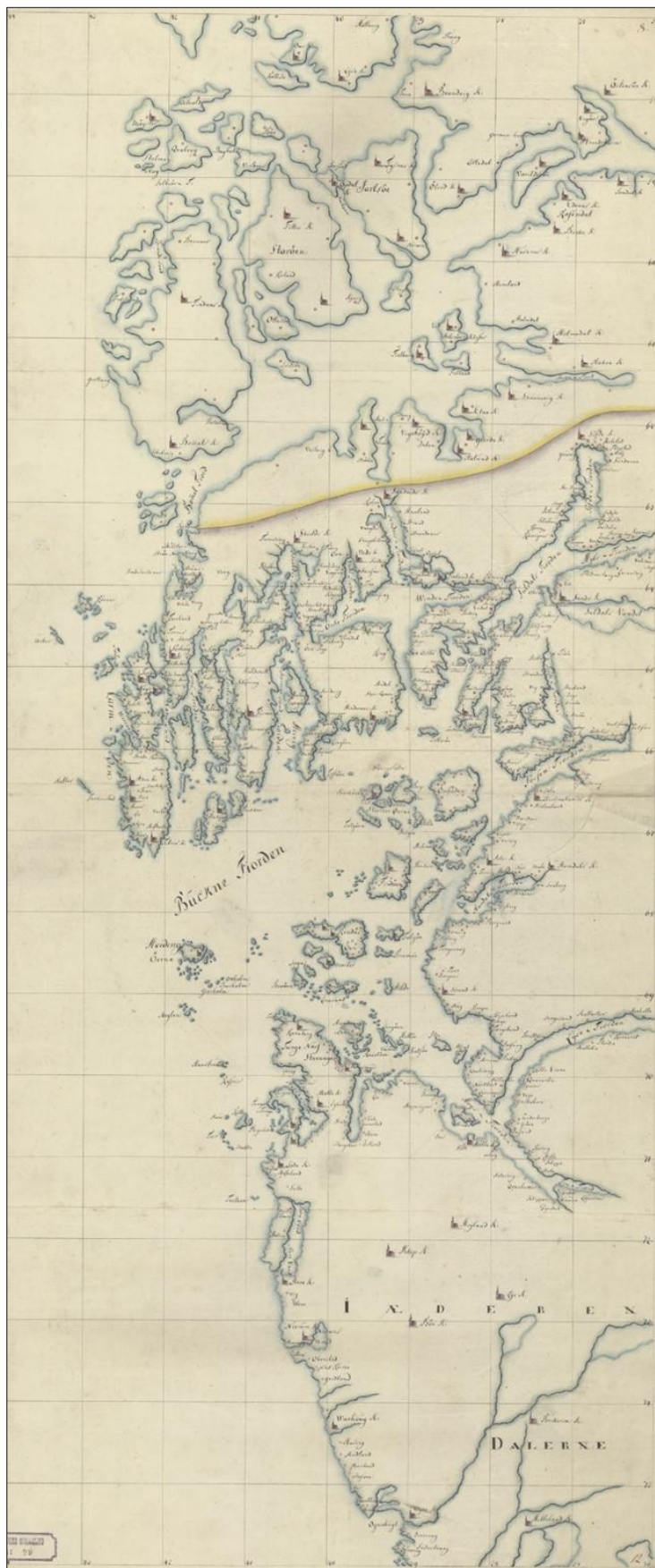

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK REGISTRERING

15.08.2025

Arkeologisk registrering i forbindelse med detaljregulering for Kvednanesvegen 58, oppstart av planarbeid – Strand kommune

Selma Lauvland & Arild Skjæveland
Vivås

Innhold

Forord.....	2
Sammendrag.....	3
Registreringen	4
Bakgrunn	4
Deltagere og tidsbruk	6
Værforhold og annen praktisk informasjon.....	6
Metode	7
Overflateregistrering	7
Side-scan sonar.....	7
Visuell inspeksjon	7
Resultater	7
Konklusjon.....	9
Referanser	10

Figur- og tabelliste

Forside: Mathias Friderich Rick (m.fl.). 1773. *Norge 99-7: Carte over Norge fra Nærøen til Lindesnæs* (Kartverket)

Fant ingen figurlisteoppføringer.

Tabell 1: Nøkkelinformasjon	3
-----------------------------------	---

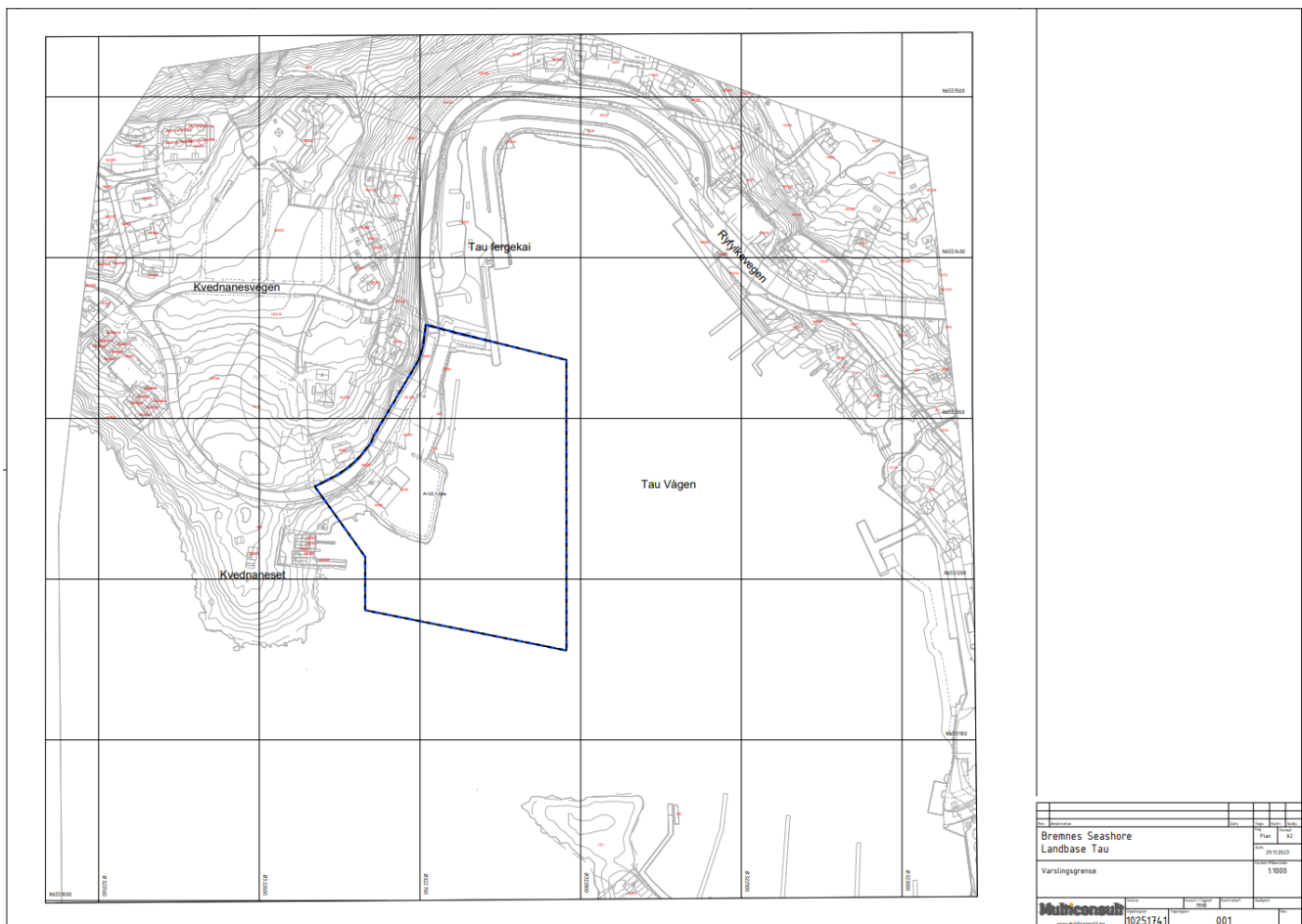
Forord

Stavanger maritime museum skal, som fag- og forvaltningsmyndighet etter kulturminneloven, ta stilling til forholdet til automatisk fredete kulturminner og vernede skipsfunn i sjø og vassdrag som berøres av omsøkt tiltak eller plan.

Etter å ha mottatt en plan gjør Stavanger maritime museum en faglig vurdering om planen kan komme i konflikt med kjente og ukjente automatisk fredete kulturminner eller skipsfunn i sjø og vassdrag. I områder der det er potensiale for konflikt, kan det bli nødvendig med en arkeologisk registrering. Med automatisk fredete kulturminner menes alle kjente og ukjente kulturminner som dateres til før 1537. Med skipsfunn menes mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting.

Arkeologiske registreringer er hjemlet i Kulturminnelovens § 9, 1. ledd. Stavanger maritime museum har myndighet til å kreve å få gjennomføre arkeologisk registrering.

I denne rapporten er resultatene fra den arkeologiske registreringen presentert. Rapporten gir opplysninger om arbeidet som ble utført, hvilke typer kulturminner som ble funnet og utstrekningen av disse.

Figur 1: Oversiktskart over planområdet tilsendt til oss fra Multiconsult.

Kommune	Strand	Saksnummer	24.014
Navn på sak	Arkeologisk registrering i forbindelse med detaljregulering for Kvednanesvegen 58, oppstart av planarbeid – Strand kommune		
Tidsrom undersøkelse	20.11.2024	Rapport utført	November 2024 og august 2025
Rapport ved	Selma Lauvland og Arild S. Vivås		
Kulturminner			
Askeladden id	322432	Kulturminnetype	Skipsfunn - last

Tabell 1: Nøkkelinformasjon

Sammendrag

Registreringene ved Tauvågen i forbindelse med detaljregulering for Kvednanesvegen 58 i Strand kommune ble gjennomført i 21.03.2024, 31.5.2024 og 20.11.2024.

Det ble gjennomført registrering med sonarkjøring og dykking.

Det ble gjort funn av keramikk fra 1600-tallet som er tilknyttet Flisevraket (id 218267) under den første registreringen i mai. Dessverre var det mye alger og tare på våren og man så det nødvendig å gjennomføre en ny undersøkelse på høst/vinterstid for å få mer gunstige forhold. Denne undersøkelsen skulle gå til å avgrense funnområdet innover i det varsla området.

Registreringen

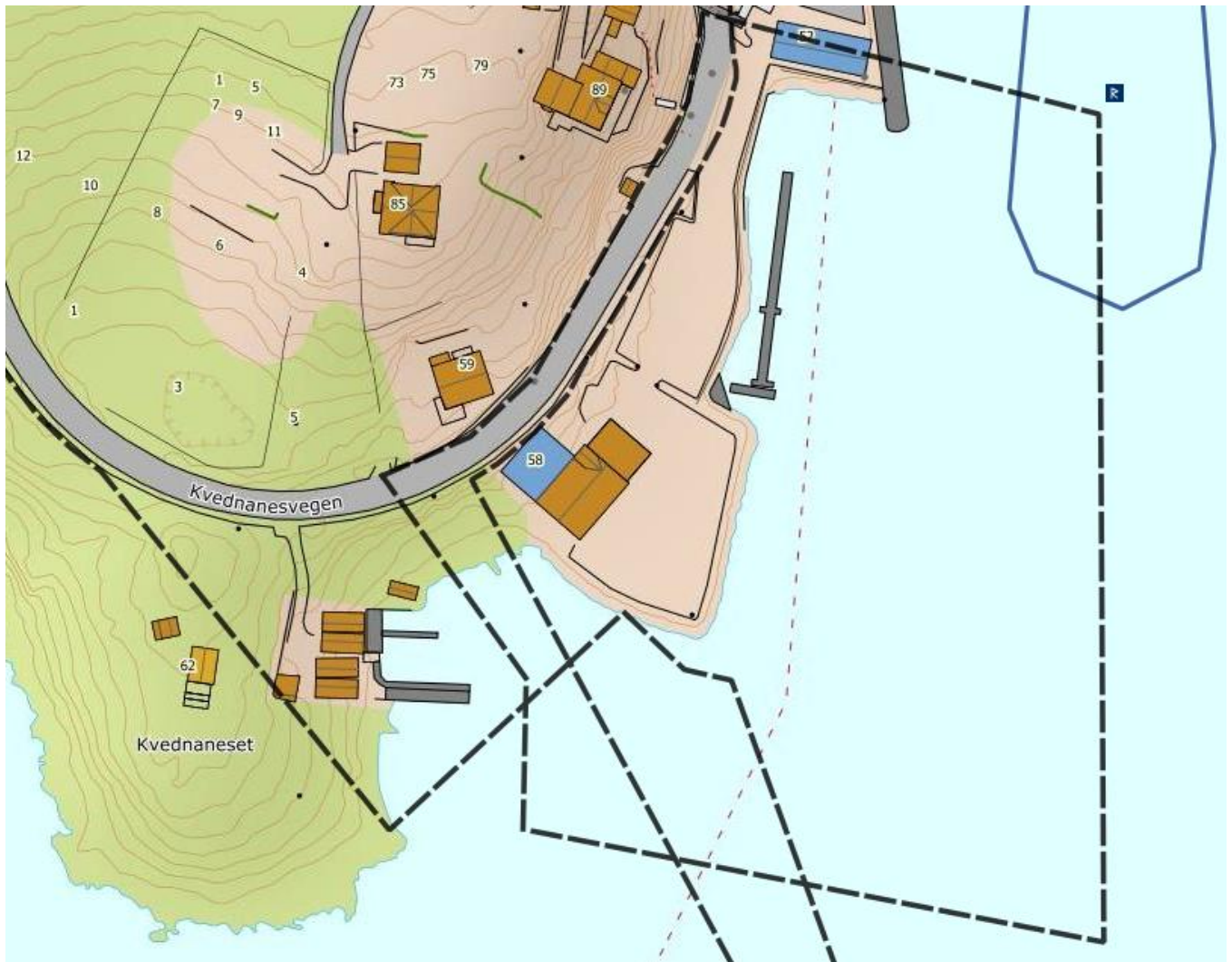
Bakgrunn

Det ble først gjennomført en registrering i Tauvågen i slutten av mai 2024. Området ble vurdert til å ha potensiale for funn av kulturminner under vann basert på aktivitet i Tauvågen som strekker seg tilbake til steinalder til nyere tid. Det ble spesielt trukket frem at Tauvågen var en sentral ventehavn i forbindelse med trelasthandelen på 1500- og 1600-tallet og eik fra skogene på Tau var særlig ettertraktet til skipstømmer. Dessverre var det mye tare og alger, og forholdene var ikke gunstige for en arkeologisk undersøkelse. Det ble dermed vurdert at det var nødvendig å følge opp med en til dykkerundersøkelse etter vekstsesonen. Likevel ble det gjort funn av keramikk som det er konstatert at stammer fra Flisevraket som ble funnet i 1972.

Flisevraket er et av de mest interessante funnene som er gjort i regionen. Det er datert til tidlig 1600-tall, og førte en last med keramikk fra Tyskland og Nederland (Andersen, 1974). Mye av denne keramikken var ubrukt og av veldig god stand, og man lurte på om dette kan ha vært et nederlandsk skip som fraktet eksportvarer til Norge. Vraket ble funnet i forbindelse med etablering av ferjekai i vågen, og man hadde dårlig tid på å få gjennomført den arkeologiske utgravingen (Andersen, 1974). Derfor valgte man å løfte vraket opp fra leiren og dokumentere det i felt, forså å re-deponere det. Man var bevisst på at undersøkelsesmetoden medførte at vraket ikke nødvendigvis ville bli oppdaget. Man forsøkte å mitigere dette ved å ha dykkere i vannet i det man løftet vraket, men likevel er det stor sannsynlighet for at det i dag ligger arkeologiske udokumenterte gjenstander på havbunnen i Tauvågen. I tillegg ble det også funnet et annet mindre vrak som man ikke fikk dokumentert.

Vrakområdet ligger i hovedsak lengre inn i vågen enn det planlagte tiltaket, men man har ikke etablert en definert avgrensning for funnstedet. Da det i mai ble gjort funn av keramikk fra 1600-tallet ble det nødvendig å gjennomføre en oppfølgingsregistrering for å avgrense funnområdet og forsikre seg om at man ikke skader kulturminner under vann i forbindelse med ny utbygging. Dette var bakgrunnen for undersøkelsen som ble utført 20. november 2024.

Figuren nedenfor (figur 2.) viser hvor funnområdet slik det er tegnet opp på kartet i 1972 overlapper med tiltaksområdet. Funnene som ble gjort i mai av 3 keramikkfragment ble gjort nordøst i tiltaksområdet og fortsatte utenfor varslet område.

Figur 2. Lokalitet og planområdet.

Deltagere og tidsbruk

21.03.2024 ble det utført sonarkjøring og ROV-transekter ved Thomas Bjørkeland og Arild Skjæveland Vivås.

31.05.2024 ble det utført dykking ved Rudolf Svensen og Arild Skjæveland Vivås. Dykkingen ble fasilitert av SeaROV as.

20.11.2024 ble det utført ytterligere arkeologiske registreringer ved dykking av Thomas Bjørkeland som dykkerleder, Christopher F. Kvæstad og Massimiliano Ditta som dykkere og Selma Lauvland som lineholder. Det ble gjennomført to dykk.

Værforhold og annen praktisk informasjon

21.03.2024. Gode værforhold men mye ferskvann ga sterk strøm og lagskiller i vannsøylen.

31.5.2024. Gode værforhold men mye vegetasjon på bunn gjorde avgrensning av funnområdet vanskelig.

20. november skinte sola, men det var minusgrader som gjorde at noe av utstyret frøs og vi måtte tine opp førstetrinn og sørge for at forholdene var forsvarlige for dykking. Dette forårsaket ikke store problemer og vi hadde med oss varmt vann på termos for anledningen og passet på at ingen ble for nedkjølt.

Metode

Under er en oversikt over metodikken brukt under arkeologiske registreringer.

Overflateregistrering

Ved overflatesøk blir det gjort en systematisk gjennomgang av området for å finne fredete kulturminner som er synlige på overflaten. Eksempler på synlige kulturminner er røyser, steingarder, nausttuffer, båtstø, brygger eller fangstanlegg.

Side-scan sonar

Standard arbeidsredskap innen arkeologisk sjøbunnskartlegging er sidesøkende sonar, et ekkolodd med en vinkel og frekvens som gjør at et belte av bunnen på begge sider av sonaren kartlegges. Museet har en DE680D slepefisk side-scan sonar produsert av DeepVision AS. Sonaren opererer med frekvens på 680 kHz, som gir et bredt spekter av dekning av bunnen og samtidig gir god oppløsning på bildet. Slepefisker er tilkopledd til en bærbar PC med GPS som en plattform til programvaren DeepView. Til prosessering og sammenstilling med MBES brukes programmet SeaView.

Målet med sjøbunnskartleggingen er å identifisere anomalier som kan være menneskeskapt, eller å vurdere potensiale for overlagra funn og vurdere fremgangsmåte for videre arkeologisk registrering. Det kan være visuell inspeksjon, kjerneprøvetaking eller prøvestikking.

Visuell inspeksjon

En visuell inspeksjon utføres ved hjelp av en fjernstyrt undervannsfarkost (ROV) og/eller arbeidsdykk. Valg av metode avhenger av strøm- og dybdeforhold, samt tolkningen av anomalien som oppsøkes. Et arbeidsdykk krever minst 4 personer – en dykkeleder, en redningsdykker, en lineholder og en dykker. En visuell inspeksjon gjennomføres for å undersøke anomalier og påvise kulturminner innenfor et område.

Resultater

Undersøkelsen med sidesøkende sonar ga ingen klare anomalier. ROV-video av 3 transekter ble oversendt til tiltakshaver etter ønske fra dem.

Under undersøkelsen i mai ble det funnet tre keramikkfragmenter datert til 1600-tallet over et større område som går inn i den nordøstlige delen av tiltaksområdet. Det er overlapp med disse fragmentene og materialet som ble funnet i 1972 assosiert med Flisevraket. Disse fragmentene ble tatt med opp og man gjennomførte en ny registrering for å få en avgrensning på funnområdet og forsikre seg om at videre utbygging ikke ville komme i konflikt med freda kulturminner.

Undersøkelsen i november ble gjennomført i gode forhold med en sikt på om lag 15 meter. Store deler av arealet er allerede utfylt og utbygd og det var mye moderne søppel på sjøbunnen. Det ble brukt jordbor for søk og for å få overblikk over dybde og sedimentering. I området i strak linje fra fyllingen, i midten og mot ytterkanten av tiltaksområdet ble det dokumentert 1 meter med myke sedimenter bestående av sand. Nordøst i tiltaksområdet, nærmere funnområdet, var det mer steinete masser. Bunnen ble grundig undersøkt, uten ytterligere funn. Den delen av funnområdet som ligger innenfor planområdet er svært påvirket av erosjon som

følge av propellstrømning fra ferjeleiet. Konteksten for de løse funnene innenfor det varsla planområdet er vurdert som omrotet/redeponert.

Under undersøkelsen i november var det gode siktforhold, men det ble ikke gjort funn av flere keramikkrester eller andre freda kulturminner. Dog ble det observert mye moderne søppel på havbunnen.

Figur 3. De tre fragmentene som ble funnet under undersøkelsen i mai 2024.

Konklusjon

Det ble gjennomført en arkeologisk registrering innenfor det varslede planområdet 20.11.2024.

Det ble gjort funn av tre skår av steingods som stammer fra lasten til det såkalte flisevraket som ble fjernet i 1972. Det ble opprettet en lokalitet i Askeladden med id 322432 som går inn i det nordøstre hjørnet av området som ønskes regulert.

Referanser

- Andersen, Arne B., Et vrakfunn på Tau fra 1500-tallet i "Årbok". Stavanger. 1974. {{nb.no|NBN:no-nb_digitidsskrift_2020011081190_001}}